

Ale Morash i midnattssol -

et lite mystisk møte med en moderne sjaman

Tekst: og foto
Anette M. Basso

Tilfældigheter gjorde at jeg en sen kveld i juli skulle finne meg nær grensen til Finland, ved Tanaelvns bredder. Nei vent, tilfeldig var det egentlig ikke. Noe og noen hadde lokket meg dit. En god venns rosende omtale og vage beskrivelser av opplevelser han ikke kunne forklare samt naturen som omgir stedet gjorde at jeg skaffet meg skyss fra Vadsø til Tana og enda et stykke, til Polmak. Jeg hadde allerede erfart i løpet av mitt første besøk til Norges nordligste fylke at landskapet i Finnmark er foranderlig. Fra langstrakte sanddyner i Skallelv til høyreste fjell i

Honningsvåg, og nå Tanaelva, omgitt av grønne skoger og en øredøvende stillhet. Et svakt sus av mygg var eneste lyd i den lyse natten.

Og her, Esther Utsi. Same, healer, entreprenør og eier av Polmakmoen Gjestegård. En kvinne som hadde gjort inntrykk på min gode venn. Jeg hadde på forhånd lest om Esther, da hun har vært åpen om sin praksis og tro, og fått oppmerksomhet for dette også sør for polarsirkelen. Flere har betegnet henne som sjaman, og jeg var nysgjerrig på hvordan hun selv forholdt seg til dette begrepet og sin egen praksis.

I Brita Pollans bok "For djevelen er alt mulig" (NFL nr. 158) defineres sjamanisme som fenomen knyttet til "en bestemt åndelig autoritet, sjamanen, som i transe foretar helbredelser og løser andre kriser i kulturen". Videre at der i "sjamanistiske kulturer hører til en bestemt forståelse av menneskets sjelsliv og et virkelighetsbilde med flere verdener". Pollans bok er for øvrig en rik kilde til hvordan samenes tro og

praksis har blitt fremstilt gjennom de siste hundreårene i Norge. Verdt å nevne er også Trude A. Fonneland, som i 2010 leverte sin doktorgradsavhandling ved Universitetet i Bergen om samisk nysjamanisme, der hun basert på intervjuer med aktører i et nysjamanistisk felt studerte hvordan disse skaper og forhandler sin identitet. I noen avsnitt nevnes også Esther ved navn, som et eksempel på en aktør innenfor det fremdeles lite utforskede fenomenet samisk nysjamanisme.

For dem som ikke studerer folkloristiske fag hviler der nok et mystisk slør over begrepet sjaman, med bilder av urfolk, jord og repetative rytmer fra et trommeinstrument. Det som møter meg i Polmak er en voksen kvinne i flecejakke, som serverer nybakt brød og røkt laks på en gjestegård

bestående av fullt ut moderne gammer og et nybygg med myke massasjestoler. Lite trommer, mystikk og fargerik fjærpryd så langt, noe Esther langt på vei bekrefter:

- Den dagen du ser meg i flagrende gevanter, nei, da kan du kakke mæ i hauge. Disse tingene skaper en mystikk, og da faller jeg litt av lasset. Alle har sin vei å gå, men jeg har nok allerede hatt min flowerpowerperiode i verden, humrer hun.

Esther kaller sin egen praksis healing, med innslag av samisk sjamanisme. - Om noen definerer meg som sjaman...det møter jeg med stor ydmykhet. Sjamanisme er noe som har funnes i lang tid, men jeg ser at jeg deler noe av den samme praksisen, i kontakten med åndeverdenen og troen på blant annet det å leve mange liv. Mine evner er tilegnet gjennom mange liv, evner som flere kan tilegne seg.

- Er der noe særegnet med den samiske praksisen med sjamanisme? – Nei, det tror jeg ikke. Det spesielle blir vel i forhold til det urbane livet. Når man vokser opp i samiske områder har man lettere tilgang og et åpent forhold til slike ting. Man har tid og mulighet, en ro...jeg får opp ordet kontemplativ.

Esther er opptatt av å lette på det mystiske og mytiske sløret omkring sjamanisme generelt og det samiske og nordnorske spesielt. Samtalen sklir inn på hvordan det overnaturlige i våre dager har en synlig plass ikke bare i hverdagskulturen men også i underholdningskulturen: - Mystikken forsvinner, vi vet mer om disse tingene, og en kontakt med slike evner blir mer og mer vanlig. Vi er på vei mot en større åpenhet, og slik tror jeg det må være.

- Når var det du selv fant ut at du hadde slike evner? - Jeg har vokst opp med det, alltid trodd på det, men som regel var det eldre menn som hadde disse evnene. Jeg

var i førtiårene da jeg oppdaget at jeg selv hadde dem. Da jobbet jeg som sosialsjef i Tana Kommune, og var på alle måter et rasjonelt menneske. Det var da jeg begynte å få beskjeder om hva jeg skulle gjøre. Ale Morash, som betyr ikke vær bekymret. Jeg møtte mennesker, bøker falt i hendene på meg – jeg hadde aldri trodd at jeg skulle starte med healing, og i Polmak, av alle steder!

– Hvordan fikk du disse beskjedene, sånt rent praktisk? Esther drar på det: - Det er som en nonverbal samtale. Spørsmål og svar via tankene. Så er det å tørre å stole på svarene. Og når man ser at ting går som lovet blir man tryggere. For meg er det å leve å finne frem til den stien som er lagt opp til deg.

I den tidligere nevnte boken viser Brita Pollan til hvordan de kristne i Norge gjennom tidene har møtt samisk tro og kultur. Hun har samlet en rekke kilder til blant annet samemisjonærers og kirkefedres beskrivelser av samenes ”hedenske vranglære”. Nå er det lenge siden Jeg er nysgjerrig på Esthers forhold til kristendommen. I samtalen vår referer hun gjentatte ganger til kontakten med Vårherre, og jeg spør henne om forholdet mellom hennes praksis som healer og den kristne, religiøse troen: - For meg blir kristendommen veldig endimensjonell. Du har enten himmel eller helvete, og det blir for snevert for meg. I min praksis går jeg inn og ut av åndeverdenen, som er en parallell verden til vår. De gangene jeg har møtt skeptisisme til det jeg driver med har det gjerne vært fra kristne. En kvinne skulle be for meg sa hun, men jeg svarte at det trengte hun ikke – jeg har direkte kontakt med Vårherre hver dag, ler hun. – Gud finnes ikke i en himmel. Gud

er alt det du har i deg. Jesus var et bilde, på hva vi kan bli – ja, Jesus var sånn sett den første sjaman, ler Esther.

Esther er en travelt opptatt kvinne, som får hjelp til alle sine gjøremål som selvstendig næringsdrivende healer og gjestegårdsinnehaver av det hun beskriver som en hær av hjelpere. – Jeg har sagt tidligere at når kroppen min dør skal det stå på gravstenen ”Ho gjør det”. Jeg skal jo ha alle ideer ut i livet, og da må jeg ha hjelp. Hjelpere er rett og slett vesen i åndeverdenen, som mine avdøde foreldre, indianeren på min høyre side, de som passer på meg når jeg kjører bil – fort!

Jeg nikker anerkjennende da jeg faktisk har sittet på i Esthers bil, på den langstrakte veien fra Polmak til Tana. Jeg forlot gjestegården med en følelse av at jeg nok kommer tilbake en dag.

